

ПОЗИЦІЯ БО «Позитивні жінки» щодо криміналізації ВІЛ-інфекції в Україні

Криміналізація передачі ВІЛ є бар'єром в забезпеченні прав жінок, які живуть з ВІЛ, в Україні. Кримінальне законодавство України, не всією мірою відповідає сучасній практиці правового регулювання питання ВІЛ, є внутрішньо суперечливим і дискримінаційним для дискордантних пар. Наявність кримінального покарання за ненавмисне інфікування ВІЛ сприяє посиленню стигми та дискримінації. Криміналізація передачі ВІЛ-інфекції перешкоджає вчасному виявленню ВІЛ, обмежує доступ до лікування, створює один з бар'єрів у досягненні елімінації передачі ВІЛ від матері до дитини в Україні, збільшує ризик насильства та гендерної нерівності в установах охорони здоров'я, в суспільстві та в сім'ї.

Стаття 130, частина 1 Кримінального кодексу України "Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби"¹ передбачає кримінальне покарання за поставлення іншої особи в небезпеку зараження ВІЛ чи іншою невиліковною інфекційною хворобою, навіть без фактичних намірів це зробити або фактичної передачі інфекції іншій особі. Хоча ця норма націлена на те, щоб зменшити рівень передачі ВІЛ-інфекції, на практиці вона призводить до зворотного ефекту – вона збільшує стигматизацію людей, які живуть з ВІЛ, обмежує їхній доступ до лікування та зменшує ефективність урядових заходів боротьби з ВІЛ та СНІДом. Для жінок вона збільшує ризик інфікування ВІЛ-інфекцією, насильства та гендерної нерівності в установах охорони здоров'я, в суспільстві та в сім'ї².

Згідно даних Державної Судової Адміністрації, починаючи у 2015-2018 роках, тільки жінки засуджувалися за статтею 130 Карного Кодексу України³. Відповідно до офіційної інформації Генеральної прокуратури України (Єдиний звіт про кримінальні правопорушення) за статтею 130 Кримінального кодексу у 2013-2019 роках усього зареєстровано 60 кримінальних правопорушень, при цьому провадження закрито у 56 справах.

Використання законів, які криміналізують ВІЛ-позитивних людей, є проблемою громадського здоров'я, оскільки дискредитує засновані на фактичних даних стратегії щодо профілактики ВІЛ-інфекції, а також лікування, догляду та підтримки в зв'язку з ВІЛ, та ігнорує наукові досягнення, пов'язані з ризиком передачі ВІЛ-інфекції. Криміналізація підсилює стигму, пов'язану з ВІЛ-статусом, і ідентифікує ВІЛ-позитивних людей, як потенційних злочинців, що, в свою чергу, підвищує дискримінацію. Таким чином, страх перед судовим переслідуванням може утримувати багатьох людей, які живуть з ВІЛ, зокрема жінок і людей з ключових груп (люди, які вживають наркотики, секс-працівниці, мігранти, чоловіки, які мають секс з чоловіками і транс* люди) від

¹ Кримінальний Кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

² Заява національних і регіональних мереж і організацій громадянського суспільства щодо криміналізації ВІЛ-інфекції в регіоні СЕЦА <http://www.ewna.org/zajavlenie-nacionalnyh-i-regionalnyh-setej-i-organizacij-grazhdanskogo-obshhestva-v-otnoshenii-kriminalizacii-vich-infekcii-v-regione-veca/>

³ У відповідь на запит БО "Позитивні жінки", листопад 2019 року

отримання необхідного лікування і підтримки, підвищує уразливість людей, які живуть з ВІЛ, зокрема жінок, до насильства.

Криміналізація ВІЛ загрожує правам жінок на здоров'я, свободу від катувань та жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, праву на недоторканність приватного життя, створення сім'ї і інші права людини, за цілою низкою аспектів, наприклад:

- Жінки, які живуть з ВІЛ, з більшою ймовірністю можуть піддатися судовому переслідуванню за поставлення в небезпеку передачі ВІЛ, нерозкриття ВІЛ-статусу або передачу ВІЛ, оскільки часто вони першими дізнаються про ВІЛ-позитивний статус в рамках перинатальної допомоги, але не повідомляють про це своїм партнерам, так як знаходяться в економічній залежності від них або побоюються насильства, шантажу або інших форм відплати.
- Побоювання, що приватна, конфіденційна медична інформація, в тому числі про ВІЛ-статус, вживання наркотиків або наркотичну залежність, може бути передана в правоохоронні органи, може нашкодити відносинам жінкам з медичними працівниками та іншими постачальниками медичних послуг і перешкодити їм звертатися за медичними послугами в цілому.
- Загроза кримінального покарання також може перешкоджати тому, щоб жінки здавали аналізи з ВІЛ і зверталися за медичними послугами, пов'язаними з ВІЛ або наркотиками, або інший допомогою, включаючи послуги з охорони сексуального і репродуктивного здоров'я, або ж обговорювали свій ВІЛ-статус або статус осіб, вживають наркотики, з постачальниками медичних послуг, так само як і лікування ВІЛ або наркозалежності та їхню профілактику.
- Кримінальне переслідування сприяє стигматизації та дискримінації по відношенню до жінок, які живуть з ВІЛ. Стигматизація робить украй негативний вплив на профілактику ВІЛ і програми зниження шкоди, а також на життя жінок, які живуть з ВІЛ, та жінок, які вживають наркотики, що підвищує їхні шанси піддатися остракізму, постраждати від забобонів, звинувачень і маргіналізації в сім'ях і громадах.
- Криміналізація ВІЛ негативно впливає на працівників системи охорони здоров'я. Примус до розкриття приватної інформації медичного характеру є несумісним з їхнім обов'язком зберігати лікарську таємницю, а також унеможлиблює довірчі відносини з пацієнткою, що є обов'язковою умовою надання медичної допомоги.

Питання декриміналізації ВІЛ порушено в двох тінювих звітах БО «Позитивні жінки», поданих до Комітету ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок в 2017⁴ та 2020⁵ роках.

Враховуючи вищезазначене, ми, як організація, яка представляє національну спільноту жінок, які живуть з ВІЛ, в Україні:

- **Ми підтримуємо проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо боротьби з проявами дискримінації» №5488 від 13 травня 2021 року.**
- **Ми вважаємо за доцільне подальшу адвокаційну діяльність щодо відміни статті 130 Карного Кодексу України для повної декриміналізації інфекційних хвороб.**

⁴ [Перелік питань щодо виконання Україною конвенції КЛДЖ](#) (CEDAW) по відношенню до жінок, які живуть з ВІЛ, та жінок, які вживають наркотики, 77-я сесія

⁵ - [Тінювий звіт](#) про становище жінок, які вживають наркотики, жінок, які живуть з ВІЛ, секс-працівниць і лесбіянок, бісексуальних жінок і транс людей в Україні. 66-а сесія CEDAW